

Klamár Zoltán

A TÓTHFALUSI KÁNTOR – BELLA JÁNOS MUNKÁSSÁGA

I. A közösségről

Tóthfalu a legfiatalabb települések egyike a kanizsai községben. A múlt század végén és századunk elején Kanizsa határának igen kiterjedt tanyavilága volt. E tanyavilág egyik központja Tóth József birtokos nagygazda majorsága körül alakult ki századunk húszas éveiben.

Bella János születésekor, 1917-ben, még csak a templom, a kúria és néhány cselédház állt a mai falu helyén.

Tóth József fia halála után birtokát felosztotta, hogy alapítványként a vagyon azoknak az embereknek a boldogulását szolgálja, akik egykor a munkásai voltak. Így jutott házhelyhez 72 szegény sorsú cseléd, akik 1926-ban nekifogtak a faluépítő munkának. Ekkorra már állt a templom, amit még 1905-ben kezdtek építeni, és amit a püspök éveken át nem volt hajlandó felszentelni. Végül 1927-ben Márton Mátyás kanizsai esperesplébános szentelte fel a templomot Szt. József tiszteletére. Az egyházi hatóság ugyanis attól tartott, hogy az építkező szegények szét-hordják az üresen álló épületet.

A kiépülő falu és a környező tanyavilág gyermek sokasága a falu végén álló Tóth-iskolába járt. Az első tanító, Bosznai József fiatalon, 18 évesen került az iskolába és kántortanítóként működött, csakúgy, mint utódja, Vajda Lajos. 1927-ben már Kek Béla a falu kántora. Ebben az időszakban a kántortanítók licenciátusi feladatkört láttak el, hiszen a hívek lelki gondozásával is törődniük kellett, pap nem lévén a faluban.

1927 és 1929 között kéthetente jártak ki misézni a környékbeli falvakból a lelkészek. 1929 októberében foglalta el állomáshelyét a falu első plébánosa, Szabó Dénes. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy ekkortól állapotodott meg igazán a falu, hiszem most már nem kellett a közeli falvakba menni vasárnapi misére, és a továbbiakban már helyben eskettek, kereszteltek.

Mindenképpen fordulópontot jelentett a falu életében az önálló lelkési hivatal felállítása, és ettől kezdve fejlődésnek indult a falu.

A fejlődés nyomon követhető a demográfiai mutatók alakulásából, ugyanis a lakosság 1961-ig folyamatosan nő. Számottevő fogyatkozás csak 1981-től tapasztalható.

1948	1953	1961	1971	1981	1991	év
1038	1161	1214		923	764	lélekszám

Meglehetősen zárt közösséget alkot Tóthfalu lakossága, ugyanis az itt élők többsége, 60,5%, születésétől kezdve a faluban él. A településre a legtöbben 1946 és 1960 között költöztek, amit a népességi mutatók is igazolnak. A beköltözők zöme a tanyavilágból került ki, így a falu etnikai jellemzői változatlanok maradtak. Az 1991-es népszámlálási adatok szerint a lakosoknak több mint 95%-a magyar.

II. A kántorról és elődeiről

Bella János olyan zárt falusi közösségben nőtt fel, ahol az objektív körülmények nem tették lehetővé a tehetséges gyermek számára képességeinek, adottságainak iskolában történő továbbfejlesztését.

Ugyanakkor olyan példák álltak előtte, mint a faluban működő kántortanítók. Volt hát követendő példa egy falusi autodidakta számára.

Az idős kántor bevallása szerint már igen korán, még a Tóth-iskolában megkedvelte az éneket és a hangszeres zenét. Az ott működő kántortanító korán felfigyelt a zenei őstehetségre, és a tizennégy éves fiú már szólót énekelt a passióban. Bosznai József egyébként jeles személyisége volt a kis közösségnek, hiszen amellett, hogy több száz gyermeket tanított az iskolában, szabad idejét is a közösségnek szentelte. Az írástudatlanokat tanította betűvetésre, és külön foglalkozott a jó hallású, tehetséges paraszt zenészekkel, akiket kottaolvasásra oktatott.

Mozgatta és szervezte a közösséget, színdarabokat rendezett, és kórust vezetett. A hit- és a művelődési élet szervezője volt, csakúgy, mint az utána következők.

Bella Jánost azonban szülei cipészinásnak adták, és két év után mint segéd a faluban dolgozott. Nyolc évet töltött a szakmában, és közben több kísérletet tett a kántorság megtanulására. Kanizsán Poros József kántortanító elvállalta a fiú oktatását, de közlekedési nehézségek miatt a tanulás megghiúsult.

Egyedül tanult hát, és alkalmyszerűen kántoroskodott az időközben székelty teleppé lett Velebiten, vagyis Fogadjistenfalván, majd amikor kántorhiány lett falujában, lehetőséget kapott a helyettesítésre. Szabó Dénes plébános végül megengedte, hogy egy képzetlen, de lelkes suszter kisegítő kántorként működjön a plébánián. A falu második plébá-

nosa, Móricz Vince kötelezte, hogy kántorvizsgát tegyen. A vizsgára Kovács Géza oromhegyesi kántor készítette fel, és 1946-ban Szabadkán tett sikeres kántorvizsgát.

Bella János elődeihez hasonlóan meglehetősen széles feladatkörnek tekintette a kántori szolgálatot. A megváltozott körülmények ellenére – tudjuk, ebben az időben igyekeztek végrehajtani egyfajta szocialista falufejlesztést, és a fejlesztés nem titkolt célja a vallási élet háttérbe szorítása volt –, harminc tagból álló templomi kórust szervezett és elődeihez hasonlóan tanította a kottaolvasást. Több zenész került ki a tanítványai közül, így Ladócki János, Szögi János, Mészáros István és fia, ifjú Bella János.

Kántorként egy nagy határú tanyavilágban teljesített szolgálatot, több mint 6000 hívő tartozott a tóthfalusi plébániához. A mise, az esküvő, a temetés kiszolgálása mellett néha a hitoktatásban is segédkezett. Nemegyszer kántorként elhívták más faluba vagy városba, hiszen a szocializmus évei alatt megszűnt a kántortanítók képzése.

Bella Jánosnak kilenc kántortanítványa volt, az utolsó, Ferenc Imre péterrévei fiatalember egy éve van szolgálatban. Mielőtt vizsgát tett volna, másfél éven át tanította őt az idős kántor.

A kántorság öröklődik a családban. Bella János fia is apja nyomdokaiba lépett, és annak nyugdíjaztatása óta ő Tóthfalu és Orom kántora. Amennyire egészségi állapota engedi, az idős kántor még manapság is gyakorolja hivatását, és alkalmanként kiségti fiát.

III. A búcsúztatókról

A kántor talán egyik legfontosabb feladata, hogy a közösséget átsegitse a kirekesztő rítus okozta traumán, ezért fontos, hogy közmegelégedésre, minél személyesebb hangvétellű búcsúversben interpretálja a közösségből távozó „utolsó szavait”.

A temetés-kirekesztés a falu törpegazdaságai számára mindig egy-egy munkáskéz kiesését is jelenti. Ez sokszor komoly zavarokat okoz a család munkamegosztásában. Fontos tehát, hogy hangsúlyt kapjon az isteni gondviselés, a közösségnek éreznie kell, hogy fájdalmával nem marad egyedül, és hogy az okozott fájdalom nem öncélú. Ezért a búcsúztató versek végkicsengése mindig vigasztaló, a közösségből távozó megnyugvással veszi tudomásul a változtathatatlant, és Isten áldását kérve indul a messi útra.

Bella János felelemlette, hogy régen – ez a közreadott versekből is kiderül – a személyes hangvételt az egyes szám első személyben íródott búcsúztatóban azzal hangsúlyozták, hogy a halott mindenkihez „személyesen” fordult, név szerint említve a rokonságot. A kántornak azon felül, hogy a verset megrendelő elsorolta kik azok, akikről el kell búcsúztatnia

a halottat, ismernie kellett a családon belüli viszonyokat, rokoni kötődéseket, hogy igazán beleélhesse magát a helyzetbe, és megfeleljen az elvárásoknak.

Természetesen mindig a legközelebbi hozzátartozóktól búcsúzik legelőbb a halott. A házastárs után a gyermekek következnek a sorban. Ilyenkor szerezhethet tudomást az egész gyászoló közösség a rokoni kapcsolatokról, sőt ekkor rajzolódik ki igazán egy fontossági sorrend, ami a belső kapcsolatrendszerre utal a családban. Ennélfogva a búcsúztatókat érdemes volna megvizsgálni a rokonsági rendszerek kutatóinak is.

A 3/959-es számú búcsúversből, melyben Pósa Teréz búcsúzik a családtól és a közösségtől, kiderül, hogy fia, Jenő, anyja halálakor már özvegy, míg leányai, Matild és Magdolna házasságban élnek, és két unoka is van már. A halott nagy családból származott, hiszen hét testvérét említi családostul, sőt azt is megtudjuk, hogy férjének is hét testvére volt jelen a temetésen családostul. Említi még – igaz, nem név szerint – a sógor-ságot, a komaságot, majd végül a szomszédságot is.

A negyvenes években még igen hosszúak voltak a búcsúversek, esetenként 15–20 versszakban közöltek információkat a halottról és rokonairól. Mára átlag 8–10 a rendelt versszakok száma, és megváltozott a búcsúztatók alaphangneme is. Kevesebb a személyes hangú ismeretanyag, amit a búcsúztató közöl, és eltűnt a név szerinti felelőletese a rokonságnak. Példa erre Körmöci Irma búcsúztatója.

A legmegrázóbb és talán leginkább lírai a gyermekhalottak búcsúztatója. Ezek a versek mutatják meg leginkább alkotójuk, Bella János költői lelkületét. Ilyen az 5/963-as számot viselő búcsúvers, melyben a hat hónapos Mészáros Rozália búcsúzik szüleitől, testvérétől.

A búcsúztatókhoz mindig egy alkalmas egyházi ének dallamát kölcsönzi.

3/959. Pósa Teréz, 70 éves, Tóthfalu.
D.: Oh, édes Megváltóm . . .

*Megszólalt a harang – temetésre hív ma,
Mert távozik tőlünk egy szerető anya;
Szemünk fájó könnye pereg az útjára,
Mert távozik tőlünk az örök hazába.*

*A 70 esztendő beszegte életem,
3 hónapi szenvedés megtörte testemet.
Hítvesem itthagynom s három hű gyermekem,
Akiket szerettem sírban sem feledem.*

*S ha már nem lehetek többé a tietek,
Hajoljon még egyszer felém a szívetek,
Búcsúzik tőletek a jó édesanya,
Akit már e földön semmi nem pótolhat.*

*Sóti György, hitvesem, tőled búcsút veszek,
52 év múlt el házasság életünkben.
Hálással köszönöm, amit tettél értem,
Szomorú özvegyem, áldjon meg az Isten.*

*Búcsúzom tőled is, kedves Jenő fiam,
Szomorú szívednek kettős fájdalma van.
Özvegyen maradtál, íthagyott hitvesed,
Most meg édesanyád búcsúzik el tőled.*

*Matilka leányom, vigasztaljon Isten,
A te emléked is él e kihűlt szívben,
Szeles Antallal s az egész családdoddal,
Legyetek megáldva minden égi jóval.*

*Magdolna leányom s Pósa Antal vejem,
Kik könnyet hullattok gyászkoporsóm felett,
Fájó könnyeitek törölje le Isten,
S éljete sokáig hitben, szeretetben.*

*Két unokám, nagyanyátok nincsen,
Mennybe szólította a jóságos Isten,
Áldást kérek rátok az eget Urától,
Őrizzen titeket minden baj s csapástól.*

*Hét édes jó testvérem, nagy fájdalmatokkal,
Kik hozzám jöttetek egész családotokkal,
Koporsóm fedele elzár ma tőletek,
Áldja meg az Isten testvéri szívetek.*

*Férjem hét testvére szeretteitekkel,
Hitveseitekkel áldjon meg az Isten.
Legyen jutalmatok hosszú, boldog élet,
Az Isten jósága hajoljon felétek.*

*Sógorok, sógornők, komák, komasszonyim,
Búcsúzom tőletek, keresztcsaládjaim.
Kérjétek az Istent, kegyelmezzen nekem,
S engedje, hogy egykor találkozzunk mennyben.*

*Összes rokonaim s minden ismerősim,
Kedves szomszédaim s hív asszonytársnőim,
Búcsúzó szavatok legyen a Mi Atyánk,
Aki a mennyekben majd örök üdvöt ad.*

*Édesanyám, szent Szűz ne hagyj el, légy velem,
Szent Teréz, védszentem, könyörögi érettem,
Hogy a mennyországban én is részt vehessek,
Irgalmas Isten, kegyelmezz lelkemnek.*

Ámen.

Tf. 1959. febr. 12.
Kik. te. 1550.

5/963. Mészáros Rozália, 6 hónapos. Tf.
D.: Oh, emberi gyarló nem . . .

*Zord enyészet kebelére száll,
Ma egy gyöngye pici rózsaszál,
Oly bús ez az út, oly vigasztalan,
Visszahívó szavunk hasztalan.*

*Szép reménység hervadt bimbója
E koporsó kicsi lakója,
Hat hónapig élt a rózsatőn,
S már a halál martaléka lőn.*

*Elmegy közülünk e kis lányka,
Bánatos szüleit itthagya,
Ne sírjatok, hogy így történt ez,
Isten titkát tudni nem lehet.*

*Mészáros István édesapám,
Ki örömmel tekintettél rám,
Kis leányod ma az égbe megy,
Istent kéri, élted áldja meg.*

*Mészáros Franciska, jó anyám,
Ne sirass, hogy elvisz a halál,
Az angyalok közé megyek fel,
Törölje le Isten könnyedet.*

*Nagy Mária, egy kis testvérem,
Tégedet is áldjon meg az Isten,
Örök búcsút veszek ma tőled,
Vigasztald meg jó szüleinket.*

*Nagyszüleim, keresztszüleim,
Kereszttestvérem, rokonaim,
Isten áldását adja rátok,
És adjon nektek boldogságot.*

*Mily ragyogó fény vesz ma körül,
Boldogságba a lelkem merül;
Áldott légy, ó, hatalmas Isten,
Ki magadhoz felvittél innen.*

*/: Mindenkit áldjon meg a nagy ég,
Mely áldassék és dicsértessék.*

Ámen.

Tf. 1963. jan. 18. 1600 d.

*Körmöci Irma, élt 67 évet, Tf.
Dall. Gyásztemető bús sírhalma . . .*

*Nem dobog már, oh, nem a szív, mely jóság tükre volt,
Ajka nem szól többet hozzánk, mert bezárult néma, holt.
Kihült szíve, melyben annyi igaz szeretet lakott,
Szerető jó édesanya, már örökre távozol.*

*Itt a földön bevégeztem 67 éves életem,
Ebből súlyos betegségben három hetet töltöttem.
Nem volt már semmi örömöm a nagy szenvedésemben,
Jézus s Mária szent szíve vigasztalta lelkemet.*

*/: Harminc év óta mint özvegy fohászkodtam Istenhez,
Hit, remény és szeretet kísérte életemet.*

*Áldjon meg az édes Jézus, kedves lányom és vejem,
Mint szerető édesanya töletek búcsút veszek.
Őrizzétek emlékemet szerető szívetekben,
Kérjétek az Istent értem, fogadja égbe lelkem.*

*/: Ne sírjatok már érettem azért, hogy sírba térek,
Így akarta a jó Isten, legyen áldott szent neve.*

*Fájó szívvel búcsút veszek két kedves unokámtól,
Akiket nagyon szerettem, bennük telt boldogságom.
A Jó Isten adjon nektek áldást és boldogságot,
Ezt kívánja utoljára szerető nagyanyátok.*

*Isten áldjon, egy testvérem, gyászoló sógorommal,
Keresztfiam családdoddal, értem imát mondjatok.
Az Úr Jézus drága szíve legyen mindig veletek,
S a Szűz Anya pártfogása alatt soká éljetelek.*

*Rokonaim, szomszédaim és minden ismerősim,
Megköszönöm mindenkinek a végső tiszteletet.
A Jó Isten védő keze legyen mindig rajtatok,
Segítse lelkemet mennybe a ti buzgó imátok.*

*Összes tóthfalusi hívek, akik megjelentetek,
Kikhez nagy szeretet fűzött, végső búcsúm vegyétek.
Kísérjetelek hő imával pihenni nyughelyemre,
S egykor hív szeretteimmel boldogan éljek a mennyben.*

*Szűz Mária társulata, jámbor asszony s emberek,
Az üdvösség jutalmában bizton hinni nem merek.
Segítsetek oda jutni és ha egykor ott leszek,
Tiértetek az Úr elé hő imával térdelek.*

*/: S ha majd egykor mindnyájunknak megszólal a
harsona, Velem együtt mondjátok majd
üdvöz légy, Szűz Mária.*

Ámen.

Tóthfalu, 1986. június 23.
Temetés Kanizsán du. 6 órakor.

IV. Az életrajzokról

Az első életrajzát 1990-ben írta Bella János, majd 1993-ban ismét megírta élettörténetét, amit 1997-ben két alkalommal is átírt, kiegészített.

Amikor ez év szeptemberében megbeszéltük a találkozói időpontját, újfent elővette a már megírtakat, hogy októberben újabb adatokkal egészítse ki az addig papírra vetetteket.

Az életrajzváltozatok mindig, valahányszor csak hozzájuk nyúlt, újabb adalékkal bővültek. Újabb nevek, újabb történetek tették pontosabbá és színesebbé az addig megírtakat. Az élettörténet apró finomított részletei jól mutatják írójuk lelki gazdagságát és egészséges, bölcs humorát. Az idős kántor elégedett sorsának alakulásával, és a sorokból jól kiérződik a mértéktartó büszke öröm, hiszen a hivatás öröklődik a családban. Fia, ifjú Bella János immáron hivatalosan is Orom és Tóth-falu egyházközségek kántora.

Az életrajzokat olvasva néha úgy érezzük, felesleges kitérőket tesz írójuk, de ha jobban meggondoljuk, ezek a kitérők segítenek megérteni az életút állomásait és a kis faluközösség sorsát is.

Mellesleg a vele készített interjúból világossá vált, hogy egy ember és egy közösség történetében nem léteznek kitérők, hiszen minden, ami körülötte és vele történik, sorsszerű. Ezért úgy tartottuk helyesnek, hogy változtatás nélkül adjuk közre a két változatot *Dokumentum*, illetve *Vissza emlékszem gyermek-korom éveire* címmel.

Dokumentum

Bella családból származtam a Nagyapámat Bella Istvánnak, a nagyanyámat Sári Annának hívták. Nyolc családjuk volt öt fiú és három leány, ezek közül három fiú, hősi halált halt az első világháborúban. Az én apám neve Bella György az anyám neve Gyuris Mária volt. Négyen voltunk testvérek, három leány és egy fiú. Egy kis testvérem két éves korában meghalt. Én János 1917. január 17-én születtem a Tóth József birtokán. Volt neki öt-hatszáz hold földje. A lakóháza a mostani plébánia öreg épülete volt. A templomot is ő építtette közel száz évvel ezelőtt. A templom és a parokja téren voltak munkásházak, ezek között volt két kocsmá, kovács és bognár műhely. Épített még egy csendőrlaktanyát és öt iskolát a tanyavilágban. Ezek közül Tóthfaluban volt egy iskola, de ezek előtt volt egy régi iskola amelyben az apám végzett hat osztályt. A nagyapám ötven évig kocsisa volt a Tóth úrnak, amiért tiszteletdíjat kapott egy kis zacskó aranyat. Én iskolából mikor kimaradtam pásztornak adtak a szüleim, azután fizikai munkás lettem, jártam kapálni, aratni és a cséplő munkán is részt vettem néhány évig. Azután itt a faluban leszerződtem cipész-papucsos inasnak. Mikor felszabadultam nyolc évig dolgoztam a szakmámban. A Tóth úrnak egy fia volt aki hét éves korában meghalt. Így nem maradt utód és a Tóth úr rábízta az összes birtokát egy Fajfer nevű mérnökre, aki szétosztotta a birtokot többféle célokra. Hagyott a rokonoknak, az árváknak, a tűzoltóknak, a templomnak, a plébániának és a szegény munkásainak 72 házhelyet. A mi házunk az akkori kastéllyal szemben volt. Az első ház 1926-ban épült. A falu amikor felépült szépen fejlődött az iparág. Volt három üzlet (bolt), két kocsmá, két kovácsműhely egy bog-

nárműhely, két asztalos, egy kádármester, két borbélyüzlet és ami a legfontosabb egy pálínkfőző. Én kisgyerekkoromban a zenét kedveltem, az első hangszerelem hegedű, azután a harmonika volt s végül az orgona lett a legkedvesebb hangszerelem. Elsőbb magányúton kezdtem tanulni zenét, később egy kántor által kaptam egy diplomát, így lettem hivatalos kántor 1945-ben a Tóth faluban. Húsz éve nyugdíjba vonultam, fiam lett az utódom, de még mindig énekelek, segíték a fiamnak. Nyolcvanéves vagyok ötvenkét éves szolgálattal, mindvégig a Tóth faluban. Itt születtem és itt is maradtam. 1946-ban esküdünk feleségemmel, ötvenegy évig éltünk együtt, két hónapja hogy meghalt. Így most megváltozott a sorsom, egyedül élek a családjaim pártfogásával.

A templom Tóth úr idejében nem lett fölszentelve, sokáig üresen állt. A templomszentelés 1927-ben volt. Két évig kéthetenként volt mise vasárnap. Kanizsáról, Adorjánról és Oromhegyesről jöttek az atyák. 1929-ben október hónapban jött az első plébános Szabó Dénes személyében. Eddig 12 lelkiatya tett szolgálatot a hitközségünknel. Az első időkben tanítókántorok voltak. Azután következtem én a mai napig. Az első harangozó Tóth András volt, utána Hubai József 35 évig. Azután voltak mások is. Most már nem kell harangozó, mert villamosítva vannak a harangok. Négy harang van. Az első harangot Tóth József hozatta, amit a katonák a háború alatt szétverték és elvűtek. A kántor és a harangozó a fizetésen felül hat-hat hold földet kapott és lakást. De ezeket mind államosították 1945-ben. Azóta az önkéntes adományokból kapjuk a fizetést. A templomot Szabó plébános úr rendezte be a föld jövedelméből. Tárgyak a következők: három oltár, szószék, keresztkút, stációs képek, új padok, szobrok, színes kövezet és egy gyönyörű Angster orgona. 1942-ben készült. A temető 1931-ben lett fölszentelve. Hogy mennyi a sír nem tudom, én ezeröttszáz halottat kísértem ki a temetőbe. Az első halott egy asszony volt, Erdélyi Istvánné. A kálvária a hívek jóvoltából épült, a siralomháza kb. 18–20 éve építették.

Tóth úrnak nem volt tervében a templom építése. Ő fürdőt akart építeni a kastély és a csendőrlaktanya között. Őt helyen beletört a fűró, tehát ez a terve nem sikerült és ekkor határozta el, hogy templomot épít. A mérnökök a Tornyosi templom mintájára építették fel. Azután kezdett épülni a falu, melynek Tóth falu lett a neve. A falut tiszta magyarság lakja. A hitközséghez hatezer hívő tartozott, Bogarastól a csantavéri határig, az oromi terület és a zentai országútig. Most már csak fele hívő van, mert Oromon is megalakult a Vikária és templomot építettek. Bogarason szintén templom épül. A Szabó pl. úrnak volt szép fekete fiúkere két jó lóval és azon utazott be a városba. Tizenkilenc évig volt közöttünk. 1944-ben elhurcolták és szörnyű módon kivégezték. A templomunkat 1942-ben kirabolták, elvűték a kelyheket. Aki ezt tette a plébános úr a szószékről megátkozta, hogy annak se testi se lelki nyugalma ne legyen. És mi történt, az illető bevonult katonának és megszökött úgy hogy a kanizsai téglagyár

gödrében éhen halt meg. A másik személy pedig égési sebeket kapott, külföldre menekült és ott halt meg. Tehát beteljesült az atya szava.

Most visszatérek a szolgálatom kezdetére, énekkart szerveztem kb. harminctagú fiatalsággal. Kilenc kántor tanítványom volt. Az ifjúsággal zenét tanítottam, ezek közül néhányan zenekart alakítottak. Többféle hangszeren játszottunk, volt hegedű, harmonika, citera, harmónium, tambura és melodika. Több mint száz fiatallal, diákokkal foglalkoztam. Nekem a zene volt az életem. Kisgyermekkoromban megszerettem, de még most is ebben van a gyönyörűségem. Egy időben színdarabokat is szerveztünk az ifjúsággal. Mindig a szépet és a jót szerettem. Dohányzás, szeszesital nem érdekelt, a zene és az ének volt a mindenem. Akik az énekkarban voltak névünnepükön zeneszóval, énekkal köszöntöttük (meglepetésszerűen). Évi szabadságon csak egyszer voltam, így múlt el rajtam a nyolcvan esztendő. Most már a fáradságomért, munkámért az égiektől várom a jutalmat.

Tóthfalu, 1997. VIII. 28.
Bella János nyg. kántor.

Vissza emlékszem gyermek-korom éveire

Az első tanító 18 éves korában kezdte meg a tanítást. Nagyon pontos és szigorú volt, de nagyon szerette a nép, mert nagyon népszerű volt. Mink ekkor az iskola közelében egy nagy tanyára költöztünk. Én ötéves lehettem. Hárman jártunk egyszerre iskolába, én az elsőbe, a két nővérem harmadikba és negyedik osztályba. A hittanórát is ő tartotta. Egy alkalommal nem tudtam helyesen felelni és beleverte a fejem a táblába. (Azért lett lapos a homlokom.) A gyerekeket pedig úgy büntette meg, hogy ráhasaltak a padra és pálcával kiporolta a nadrágot. A lányoknak pedig félrehúzta a szoknyájukat és pácával körbe körbe forgatta őket. Tisztálkodásra is nagyon ügyelt. Akiknek piszkos volt a nyaka, vagy a füle, két diák kivezette a kúthoz és tégladarabbal súrolták télen a hideg vízzel. Nagyon ideges ember volt, négy osztályt tanított, volt mikor százon fölül voltunk. Szabad idejében külön foglalkozott az idős emberekkel, az írástudatlanokkal. Külön foglalkozott a zenészekkel, ismertette velük a kottát, mert a régi zenészek csak hallásból muzsikáltak. Néhány évig kántor is volt, a diákokkal énekelt a templomban hegedűkísérettel. Később hozatta meg a harmóniumot, ami még megvan a templomunkban. Tűzoltóparancsnok is volt. Színdarabokat is tanított a fiatalokkal, amiről megvan a felvétel. Még külön sokat foglalkozott a diákokkal, tanította az államnyelvet, tornát, focizást és különböző játékokat. És amikor majálisra összejött az öt iskola, mindig a tóth-falusiak győztek. Reggel mikor bejött az osztályba felálltunk és így köszöntöttük: Dicsértessék a Jézus Krisztus. Mikor pedig hazafelé indultunk, fősorakoztunk párosával és annyit mondott a tanító úr, ha találkoztok

valakivel hogy köszöntitek. Dicsértessek a Jézus Krisztus és ezzel elindultunk. Az úton volt egy vigyázó, és aki az úton rendetlenkedett vagy kiabált azt a vigyázó felírta és a következő napon föltette az íróasztalra. És kezét fogott a nádpálcával. Olyan packákat tudott adni, hogy csillagokat láttunk.

Ahol laktunk iskola mellett a nagy tanyán a tulajdonost Losonc Lajosnak hívták (mellék néven bakveréb), mert olyan kis büszke ember volt. Nyolcvan lánc földje volt és nagy alkoholista. Majdnem mindennap részeg volt. Ezért átadta édesapámnak a birtok vezetését, mert máskülönben elzüllötte volna az összes vagyont. Minden kocsmát ismert és sokat mulatott a rezesbandával. Nagyon szeretett veszekedni, a kocsisát, aki félt tőle, lepofozta. Egy alkalommal másik kocsisa volt, pofon akarta vágni, elkapta a kezét és megharapta, utána leugrott a kocsiról, kivette a kerékszöveget, és Bogarasról három kerékkel érkezett haza. A kocsis pedig gyalog ment utána.

Egy alkalommal Bogarason mulatott és meglátta a Sándor király képet a falon és bottal belevert ezekkel a szavakkal, hogy mit keres ez a bocskoros itt. A csendőrök letartóztatták és azt mondták, hogy nem látjuk többé a Losonc urat. Két hét múlva kiengedték, ügyvédet fogadott, a bankokból fölvette mind a pénzét és ez a cirkusz húsz lánc földjébe került és ezzel el lett intézve az ügy.

Egy alkalommal szintén részeg volt, és láttuk, hogy a vállán fejsze van, és jött a szobánk felé. Be akart jönni, de mivel bezártuk az ajtót, a fejszével elkezdte verni az ajtót, és akkor hagyta abba, mikor beleszorult a fejsze. Nyolc évig laktunk nála, felmondtak a gazdának és eljöttünk a felépített tóthfalusi házba. Ekkor én tízéves lehettem. Ebben az időben szentelték fel a templomot.

Tóthfalu, 1997. X. 17.
Bella János nyg. k.

Irodalom

- Biacsi Antal: Kis délvidéki demográfia. *Életjel*. Szabadka, 1994
Dr. Györe Kornél–Dr. Pavle Tomić: *Opština Kanjiža*. Prirodno-matematički Fakultet, Novi Sad. Institut za geografiju, Novi Sad, 1982
Kunt Ernő: *Temetők az Aggteleki-karszt falvaiban*. Debrecen, 1978
Papp György: *Kanizsa és környéke földrajzi neveinek adattára. II. Újvidék*, 1989
Schram Ferenc: *Turai népszokások*. Szentendre, 1972
Szabó László: *A népi társadalom változásai az Alsó-Garam mente falvaiban (1900–1974)*. Debrecen, 1986